

Overreding en overtuiging

Jane Austen

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK I.....	5
HOOFDSTUK II.....	10
HOOFDSTUK III.....	14
HOOFDSTUK IV.....	20
HOOFDSTUK V.....	24
HOOFDSTUK VI.....	31
HOOFDSTUK VII.....	38
HOOFDSTUK VIII.....	45
HOOFDSTUK IX.....	52
HOOFDSTUK X.....	58
HOOFDSTUK XI.....	66
HOOFDSTUK XII.....	72
HOOFDSTUK XIII.....	81
HOOFDSTUK XIV.....	86
HOOFDSTUK XV.....	91
HOOFDSTUK XVI.....	96
HOOFDSTUK XVII.....	101
HOOFDSTUK XVIII.....	108
HOOFDSTUK XIX.....	116
HOOFDSTUK XX.....	121
HOOFDSTUK XXI.....	126
HOOFDSTUK XXII.....	140
HOOFDSTUK XXIII.....	152
HOOFDSTUK XXIV.....	165

Voorwoord

Van al Jane Austens romans is *Overreding* haar meest rijpe werk, het meest ingetogen krachtige en wellicht ook het meest diep ontroerende. In haar laatste levensjaren voltooid, draagt het boek de wijsheid van ervaring, de stille pijn van berouw en een hardnekkig, teder verlangen naar een tweede kans. De jeugdige levenslust van *Emma* of *Trots en vooroordeel* is verdwenen. In plaats daarvan schenkt Austen ons Anne Elliot – een heldin die verschilt van alle anderen die zij schiep. Anne is niet levendig en opstandig als Elizabeth Bennet, noch speels of ondeugend. Zij is stil, in zichzelf gekeerd en draagt het gewicht van een keuze die zij ooit maakte uit plichtsbesef, tegen haar eigen hart in. Acht jaar geleden liet zij zich overhalen haar verloving met kapitein Frederick Wentworth te verbreken – een man zonder fortuin of stand, maar van groot karakter. Nu keert hij terug: welvarend, zelfverzekerd en schijnbaar onverschillig. Anne moet de smart van wat verloren ging onder ogen zien, en tegelijk de ingewikkelde mogelijkheid dat er nog iets te herwinnen valt. In *Overreding* breekt Austen met de sprankelende sociale komedies die haar eerdere werk kenmerkten. Zij wendt zich tot iets diepers: een overpeinzing over geheugen, veerkracht en de zuiverheid van gevoel. Annes wereld is smaller dan die van haar jongere heldinnen, maar ook rijker van betekenis. Austen biedt geen grootse avonturen of dramatische wendingen. Zij geeft ons blikken, stiltes, terughoudende gebaren – de subtiële taal van een liefde die nooit werkelijk is gedoofd. Toch bevat dit zo stille boek enkele van de meest aangrijpende passages uit Austens gehele oeuvre. De brief van kapitein Wentworth aan Anne – dringend, kwetsbaar, onvergetelijk – behoort tot de beroemdste liefdesverklaringen uit de literatuur. Daarin klinkt niet alleen de stem van een romanfiguur, maar wellicht ook iets van Austen zelf: ouder, wijzer en scherper dan ooit bewust van de breekbare moed die het kost om je hart opnieuw te openen. *Overreding* is op vele manieren Austens meest moderne roman. Zij spreekt tot iedereen die keuzes heeft gemaakt waar hij later aan is gaan twijfelen, die lang genoeg heeft geleefd om zowel de smart van gemiste kansen als de hoop op vernieuwing te kennen. Het boek herinnert ons eraan dat kracht niet altijd luid hoeft te zijn, dat de zuiverste liefde niet altijd onmiddellijk of gemakkelijk komt, en dat het nooit te laat is – niet om te voelen, niet om te spreken, niet om te kiezen. Wie *Overreding* leest, wordt eraan herinnerd dat zelfs in een wereld van fatsoen en terughoudendheid het menselijk hart altijd zijn weg zal vinden.

HOOFDSTUK I.

Sir Walter Elliot van Kellynch Hall in Somersetshire was een man die zich, louter ter ontspanning, nooit met enig ander boek bezighield dan met het Baronetage. Daarin vond hij afleiding voor een ledige middag en troost in een zorgelijke; daarin werden zijn gedachten tot bewondering en eerbied gewekt wanneer hij de weinige overgebleven oorkonden uit de vroegste tijden bekeek; daarin veranderden alle onaangename gevoelens die huiselijke beslommingen in hem opriepen vanzelf in medelijden en minachting zodra hij de bijna eindeloze reeks adeldom van de afgelopen eeuw doorbladerde; en daarin, wanneer alle andere bladzijden hem koud lieten, kon hij zijn eigen geschiedenis lezen met een belangstelling die nooit verflauwde. Altijd sloeg hij het geliefde boek open op dezelfde bladzijde:

ELLIOT VAN KELLYNCH HALL Walter Elliot, geboren 1 maart 1760, gehuwd 15 juli 1784 met Elizabeth, dochter van James Stevenson, Esq. van South Park in het graafschap Gloucester; uit dit huwelijk (zij overleed in 1800) drie dochters: Elizabeth, geboren 1 juni 1785; Anne, geboren 9 augustus 1787; een levenloos geboren zoon, 5 november 1789; Mary, geboren 20 november 1791.

Zo had de drukker de alinea oorspronkelijk opgesteld; maar Sir Walter had hem verbeterd door er, ten behoeve van zichzelf en zijn gezin, na de geboortedatum van Mary bij te voegen: „Ge huwd 16 december 1810 met Charles, zoon en erfgenaam van Charles Musgrove, Esq. van Uppercross in het graafschap Somerset”, en door de precieze dag van overlijden van zijn vrouw in te lassen. Daarna volgde de gebruikelijke geschiedenis van de oude en achtenswaardige familie: hoe zij zich het eerst in Cheshire had gevestigd; hoe zij in Dugdale wordt vermeld; hoe zij het ambt van high sheriff bekleedde, een borough in drie opeenvolgende parlementen vertegenwoordigde; haar bewijzen van trouw aan de kroon en de verheffing tot baronet in het eerste regeringsjaar van Karel II, met alle Mary's en Elizabeths die zij in de echt hadden verbonden; het geheel besloeg twee fraaie duodecimobladen en eindigde met het wapen en de wapenspreuk: „Hoofdverblijf Kellynch Hall in het graafschap Somerset”, gevolgd door Sir Walters handschrift: „Vermoedelijke erfgenaam: William Walter Elliot, Esq., achterkleinzoon van de tweede Sir Walter.”

Ijdelheid was het begin en het einde van Sir Walter Elliots karakter: ijdelheid op zijn uiterlijk en op zijn stand. In zijn jeugd was hij opvallend knap geweest; op zijn vierenvijftigste was hij nog altijd een zeer fraai man. Weinig vrouwen schonken meer aandacht aan hun uiterlijk dan hij; en geen kamerdienaar van een pas benoemde lord kon meer ingenomen zijn met de plaats die hij in de wereld innam. Schoonheid gold in zijn ogen slechts als een zegen die onderdeel was van een baronet-titel; en Sir Walter Elliot, die beide bezat, was het voorwerp van zijn eigen warmste bewondering en

toewijding. Zijn knappe voorkomen en zijn rang hadden één rechtvaardig aanspraak op zijn genegenheid: aan hen moest hij immers een vrouw te danken hebben van een karakter dat ver boven zijn eigen verdienste uitsteeg. Lady Elliot was een uitstekende vrouw geweest, verstandig en innemend; haar oordeel en gedrag hadden, afgezien van die ene jeugdige bevlieving die haar tot Lady Elliot maakte, nooit enige toegeeflijkheid nodig gehad. Zeventien jaar lang had zij zijn zwakheden vergoelijkt, verzacht of verborgen, en zijn werkelijke achtenswaardigheid bevorderd. Zelf was zij niet het gelukkigste wezen ter wereld, maar in haar plichten, haar vrienden en haar kinderen had zij genoeg gevonden om aan het leven gehecht te zijn, en het was haar geen onverschillige zaak toen zij afscheid ervan moest nemen. Drie dochters na te laten – de twee oudsten zestien en veertien jaar – was een zware nalatenschap voor een moeder, of liever een zware verantwoordelijkheid om toe te vertrouwen aan het gezag en de leiding van een ijdele, oppervlakkige vader. Gelukkig had zij één zeer vertrouwde vriendin: een verstandige, waardige vrouw die uit warme genegenheid voor haar in het dorp Kellynch was komen wonen. Op haar goedheid en raad steunde Lady Elliot voornamelijk wanneer zij haar dochters de beste beginselen en opvoeding wilde meegeven. Deze vriendin en Sir Walter waren niet getrouwd, al hadden sommigen dat wel verwacht. Dertien jaar waren verstreken sinds Lady Elliots dood; zij bleven burens en innige vrienden, hij weduwnaar, zij weduwe.

Dat Lady Russell, een vrouw van rijpe leeftijd en vast karakter, die bovendien uitstekend verzorgd was, geen tweede huwelijk overwoog, behoeft geen verontschuldiging: de wereld is veeleer geneigd zich onredelijk te ergeren wanneer een vrouw wél hertrouwt dan wanneer zij het nalaat. Maar dat Sir Walter in het celibaat bleef, vroeg om uitleg. Laat het dan gezegd zijn dat Sir Walter, als goed vader – na een paar teleurstellingen in hoogst onredelijke aanzoeken – trots was op zijn ongehuwde staat omwille van zijn dierbare dochters. Voor één dochter, de oudste, zou hij werkelijk alles hebben opgegeven, al was hij daar nooit ernstig toe verleid. Elizabeth had op haar zestiende alle rechten en aanzien van haar moeder overgenomen die maar mogelijk waren; zij was zeer knap en leek sterk op hemzelf, zodat haar invloed altijd groot was geweest en zij het uitstekend met elkaar konden vinden. De twee andere dochters telden in zijn ogen weinig mee. Mary had door haar huwelijk met Charles Musgrove enig kunstmatig gewicht gekregen; maar Anne, met haar verfijnde geest en lieve aard – eigenschappen die haar bij ieder werkelijk begripvol mens hoog hadden moeten aanslaan – gold bij vader noch zuster iets; haar woord woog niet, haar gemak moest altijd wijken: zij was slechts Anne.

Voor Lady Russell was zij echter een zeer geliefde en hooggewaardeerde petekind, favoriet en vriendin. Lady Russell hield van alle drie; maar alleen in Anne meende zij de moeder te zien herleven.

Enkele jaren geleden was Anne Elliot een zeer knap meisje geweest, maar haar bloei was vroeg vervlogen. Zelfs in haar mooiste tijd had haar vader weinig in haar bewonderd – haar fijne trekken en zachte donkere ogen verschilden zo sterk van de zijne – en nu zij bleek en mager was geworden, viel er in haar uiterlijk al helemaal niets te prijzen. Hij had nooit veel hoop gekoesterd, en nu al helemaal niet meer, haar naam ooit op een andere bladzijde van zijn geliefde boek te zien staan. Alle gelijkwaardige verbintenissen moesten bij Elizabeth berusten; Mary had zich slechts verbonden met een oud landelijk geslacht van aanzien en vermogen, en had daardoor alle eer gegeven en geen enkele ontvangen: Elizabeth zou eens op passende wijze trouwen.

Soms gebeurt het dat een vrouw op haar negenentwintigste mooier is dan tien jaar eerder; en in het algemeen, wanneer er geen ziekte of zorgen zijn geweest, is dat een leeftijd waarop nauwelijks enige charme verloren gaat. Zo was het met Elizabeth: zij was nog altijd dezelfde knappe Miss Elliot die zij dertien jaar geleden al begon te worden, en Sir Walter mocht het hem dus vergeven worden dat hij haar leeftijd vergat, of althans slechts half dwaas genoemd worden omdat hij zichzelf en Elizabeth nog even fris en bloeiend achtte te midden van de aftakeling van alle anderen; want hij zag duidelijk hoe oud de rest van zijn familie en kennissen werd. Anne zag er verwaarloosd uit, Mary grof, ieder gezicht in de omgeving verslechterde, en de snel groeiende kraaienpootjes bij Lady Russells slapen deden hem al lang verdriet. Elizabeth deelde de persoonlijke tevredenheid van haar vader niet helemaal. Dertien jaar lang was zij de vrouw des huizes van Kellynch Hall geweest, met een zelfbeheersing en beslistheid die nooit de indruk wekten dat zij jonger was dan zij werkelijk was. Dertien jaar had zij de honneurs waargenomen, thuis de wet gesteld, vooropgelopen naar de postkoets met vier paarden, en steeds onmiddellijk na Lady Russell de salons en eetkamers van het graafschap verlaten. Dertien winters hadden haar iedere bal van enige betekenis geopend die de dunbevolkte streek bood, en dertien lentes hadden hun bloesems getoond terwijl zij met haar vader enkele weken naar Londen reisde voor het jaarlijkse genoeg van de grote wereld. Zij droeg de herinnering aan al dat mee, en het besef negenentwintig te zijn schonk haar enig berouw en enige onrust; zij wist zeker nog even knap te zijn als altijd, maar voelde dat zij de gevaarlijke jaren naderde, en zou verheugd zijn geweest als zij zeker had geweten binnen een jaar of twee een aanzoek te krijgen van iemand met baronet-bloed. Dan zou zij het boek der boeken weer met evenveel plezier kunnen openslaan als in haar jeugd; nu kon zij er niet meer van genieten. Steeds weer haar eigen geboortedatum te zien en daarna geen huwelijk dan dat van haar jongste zuster, maakte het boek tot een kwelling; meer dan eens, wanneer haar vader het open op tafel bij haar had laten liggen, had zij het met afgewende ogen dichtgeslagen en weggeschoven. Bovendien had zij een teleurstelling gekend die dat boek, en vooral de geschiedenis van haar eigen familie, haar steeds weer in herinnering bracht. De vermoedelijke erfgenaam, juist die William Walter Elliot, Esq., wiens rechten haar vader zo royaal had gesteund, had haar teleurgesteld.

Zij had als heel jong meisje, zodra zij wist dat hij – bij gebrek aan een broer – de toekomstige baronet zou zijn, besloten met hem te trouwen, en haar vader had dat altijd gewild. Als jongen hadden zij hem niet gekend; maar kort na Lady Elliots dood had Sir Walter zijn kennismaking gezocht. Hoewel zijn toenadering niet warm werd beantwoord, had hij volgehouden, rekening houdend met de bescheiden terughoudendheid van de jeugd; en tijdens een van hun lentereizen naar Londen, toen Elizabeth in haar eerste bloei stond, was meneer Elliot min of meer gedwongen tot een kennismaking.

Hij was toen nog zeer jong, juist begonnen aan zijn rechtenstudie; Elizabeth vond hem buitengewoon innemend, en alle plannen ten gunste van hem werden bevestigd. Hij werd uitgenodigd op Kellynch Hall; het hele jaar door werd over hem gesproken en naar hem uitgekeken; maar hij kwam nooit. Het volgende voorjaar zag men hem weer in de stad, even innemend, weer aangemoedigd, uitgenodigd en verwacht – en weer kwam hij niet. Het volgende nieuws was dat hij getrouwd was. In plaats van zijn fortuin te volgen langs de weg die voor de erfgenaam van het huis Elliot was uitgestippeld, had hij zijn onafhankelijkheid gekocht door zich te verbinden met een rijke vrouw van mindere komaf. Sir Walter had het hem kwalijk genomen. Als hoofd van het huis vond hij dat men hem had moeten raadplegen, zeker nadat hij de jongeman zo openlijk de hand had gereikt; „want wij zijn samen gezien”, merkte hij op, „één keer bij Tattersall’s en tweemaal in de hal van het Lagerhuis”. Zijn afkeuring was duidelijk uitgesproken, maar schijnbaar weinig ter harte genomen. Meneer Elliot had geen verontschuldiging aangeboden en getoond niet langer opgemerkt te willen worden door de familie, zoals Sir Walter hem onwaardig achtte; alle omgang was verbroken.

Deze hoogst onaangename geschiedenis van meneer Elliot werd na al die jaren nog altijd met verontwaardiging gevoeld door Elizabeth, die de man om zichzelf had gemogen, en nog meer omdat hij de erfgenaam van haar vader was, en wier sterke familie-trots in hem de enige passende partij zag voor de oudste dochter van Sir Walter Elliot. Er was geen baronet van A tot Z die haar gevoelens zo graag als gelijke had erkend. Toch had hij zich zo schandelijk gedragen dat zij hem, hoewel zij in de zomer van 1814 zwarte linten droeg om zijn vrouw, niet meer de moeite waard vond om aan te denken. De schande van zijn eerste huwelijk had wellicht overwonnen kunnen worden – er was geen reden te veronderstellen dat het door nakomelingen werd voortgezet – ware het niet dat hij erger had gedaan; want hij had, naar zij via welwillende vrienden hadden vernomen, zeer minachtend over hen allen gesproken, smalend en geringschattend over het eigen bloed waartoe hij behoorde en over de eer die hem later zou toevallen. Dat viel niet te vergeven.

Dit waren de gevoelens en stemmingen van Elizabeth Elliot; dit waren de zorgen die haar tevredenheid bedierven, de beroeringen die haar eentonigheid afwisselden, de leegte en de sierlijkheid, de welstand en de inhoudsloosheid van haar bestaan; dit waren de emoties

die betekenis gaven aan een lang, gebeurtenisloos verblijf in één landelijke kring, die de ledigheid vulden waar geen nuttige gewoonten buitenshuis waren, geen talenten of vaardigheden binnenshuis om zich mee bezig te houden. Maar nu kwam daar een nieuwe zorg en bezorgdheid bij. Haar vader begon geldgebrek te voelen. Zij wist dat hij het Baronetage nu opnam om de hoge rekeningen van zijn leveranciers en de onwelkome toespelingen van meneer Shepherd, zijn zaakwaarnemer, uit zijn gedachten te zetten. Het goed van Kellynch was goed, maar voldeed niet aan Sir Walters opvatting van de staat die de bezitter betaamde. Zolang Lady Elliot leefde, had er orde, matiging en zuinigheid geheerst die hem net binnen zijn inkomen hadden gehouden; met haar was alle gezond verstand gestorven, en sindsdien had hij het voortdurend overschreden. Minder uitgeven was voor hem onmogelijk; hij had niets gedaan dan wat Sir Walter Elliot onvermijdelijk geacht werd te doen; maar hoe onschuldig hij ook was, hij raakte niet alleen diep in de schulden, maar hoorde er zo vaak van dat het vergeefs werd het nog langer, zelfs gedeeltelijk, voor zijn dochter te verbergen. Vorige lente in de stad had hij haar enkele toespelingen gegeven; hij was zelfs zo ver gegaan te zeggen: „Kunnen wij bezuinigen? Valt u iets in waarin wij kunnen bezuinigen?” En Elizabeth had, in de eerste schrik van een vrouw, ernstig nagedacht over wat er te doen viel, en tenslotte twee bezuinigingsvoorstellen gedaan: enkele onnodige liefdadigheden stopzetten en de salon niet opnieuw inrichten; later had zij daar de gelukkige gedachte aan toegevoegd dat zij dit jaar geen geschenk zouden meenemen voor Anne, zoals ieder jaar gebruikelijk was. Maar deze maatregelen, hoe goed ook op zichzelf, waren ontoereikend voor de werkelijke omvang van het kwaad, dat Sir Walter zich weldra verplicht zag haar geheel te bekennen. Elizabeth wist niets beters te bedenken. Zij voelde zich miskend en ongelukkig, net als haar vader; en geen van beiden kon een manier bedenken om de uitgaven te beperken zonder hun waardigheid aan te tasten of hun gemakken prijs te geven op een wijze die niet te verdragen viel.

Slechts een klein deel van zijn landgoed kon Sir Walter verkopen; maar zelfs als iedere acre vervreemdbare grond was geweest, had het niets uitgemaakt. Hij had zich verwaardigd te hypothekeerders zover zijn macht reikte, maar verkopen zou hij zich nooit verwaardigen. Nee; hij zou zijn naam nooit zo diep vernederen. Het goed van Kellynch moest geheel en ongeschonden overgaan zoals hij het had ontvangen. Hun twee vertrouwde raadslieden, meneer Shepherd die in de naburige marktstad woonde, en Lady Russell, werden erbij gehaald om advies te geven; en zowel vader als dochter leken te verwachten dat de een of de ander iets zou bedenken om hun moeilijkheden weg te nemen en hun uitgaven te verminderen, zonder dat dit ten koste ging van enig genoegen van smaak of trots.

HOOFDSTUK II.

Meneer Shepherd, een hoffelijke en voorzichtige advocaat die, wat zijn greep op Sir Walter ook mocht zijn of wat hij er ook van dacht, liever zag dat een ander de onaangename zaken aanroerde, verontschuldigde zich ervoor ook maar de geringste suggestie te doen. Hij verzocht slechts verlof om alles over te laten aan het uitstekende oordeel van Lady Russell; van haar bekende gezond verstand verwachtte hij juist die besliste maatregelen te zullen vernemen die hijzelf uiteindelijk uitgevoerd wilde zien.

Lady Russell was zeer ingenomen met de zaak en schonk haar de ernstigste overweging. Zij was een vrouw van degelijk verstand eerder dan van snelle geest; juist daarom viel het haar in dit geval zwaar tot een besluit te komen, omdat twee leidende beginselen elkaar tegenwerkten. Zelf was zij van onkreukbare eerlijkheid en bezat een fijn gevoel voor eer; maar zij wilde Sir Walters gevoelens sparen evenzeer als zij begaan was met de goede naam van de familie, en zij dacht even aristocratisch over wat hun toekwam als ieder redelijk en eerlijk mens dat kon. Zij was welwillend, vrijgevig, goedhartig, in staat tot diepe genegenheid, onberispelijk in haar gedrag, streng in haar opvattingen over fatsoen, en haar manieren golden als voorbeeld van goede opvoeding. Zij had een ontwikkeld verstand en was in het algemeen verstandig en consequent – maar zij koesterde vooroordelen ten gunste van afkomst; zij hechtte waarde aan stand en aanzien, en dat verblindde haar enigszins voor de gebreken van wie die bezaten. Zelf weduwe van slechts een ridder, verleende zij de waardigheid van een baronet al het respect dat haar toekwam; en Sir Walter – afgezien van zijn aanspraken als oude kennis, oplettende buur, voorkomende landheer, echtgenoot van haar zeer dierbare vriendin, vader van Anne en haar zusters – was in haar ogen als Sir Walter gerechtigd op veel medeleven en consideratie in zijn huidige moeilijkheden.

Bezuinigen moesten zij, daaraan viel niet te tornen. Maar zij was er zeer op gesteld dat het met zo weinig mogelijk pijn voor hem en Elizabeth gebeurde. Zij stelde besparingsplannen op, maakte precieze berekeningen en deed wat niemand anders bedacht: zij raadpleegde Anne, die door de anderen nooit als iemand werd gezien die in de kwestie iets te zeggen had. Zij overlegde met haar en liet zich in zekere mate door haar leiden bij het opstellen van het bezuinigingsplan dat uiteindelijk aan Sir Walter werd voorgelegd. Elke verbetering die Anne voorstelde, pleitte voor eerlijkheid boven aanzien. Zij wilde krachtigere maatregelen, een grondiger hervorming, een snellere aflossing van schulden, een veel grotere onverschilligheid voor alles behalve rechtvaardigheid en billijkheid.

„Als wij uw vader tot al dit kunnen overhalen,” zei Lady Russell terwijl zij haar papier doorkeek, „dan kan er veel bereikt worden. Als hij deze regels aanneemt, zal hij over zeven jaar schuldevrij zijn; en ik hoop dat wij hem en Elizabeth kunnen overtuigen dat

Kellynch Hall op zichzelf een dusdanig aanzien heeft dat deze bezuinigingen dat niet kunnen aantasten; en dat de ware waardigheid van Sir Walter Elliot in de ogen van verstandige mensen allerm minst verminderd zal zijn wanneer hij handelt als een man van beginsel. Wat doet hij in feite anders dan wat zeer veel van onze eerste families hebben gedaan, of zouden moeten doen? Er zal niets bijzonders aan zijn geval zijn; en het is juist het bijzondere dat vaak het ergste deel van ons lijden uitmaakt, zoals het dat ook van ons gedrag doet. Ik heb goede hoop dat het ons lukt. Wij moeten ernstig en vastberaden zijn; want tenslotte moet degene die schulden heeft gemaakt ze ook betalen; en al is er veel verschuldigd aan de gevoelens van een heer en het hoofd van een huis als uw vader, er is nog veel meer verschuldigd aan het karakter van een eerlijk man.”

Dit was het beginsel waarop Anne wilde dat haar vader zou voortgaan en zijn vrienden hem zouden aansporen. Zij beschouwde het als een onontkoombare plicht om de eisen van schuldeisers met alle spoed weg te nemen die de meest ingrijpende bezuinigingen maar konden bieden, en zij zag geen enkele waardigheid in iets minder dan dat. Zij wilde dat het voorgeschreven werd en voelde het als een plicht. Zij schatte Lady Russells invloed hoog; en wat de strenge mate van zelfverloochening betrof die haar eigen geweten eiste, geloofde zij dat het weinig moeilijker zou zijn hen tot een volledige hervorming te bewegen dan tot een halve. Haar kennis van haar vader en Elizabeth deed haar vermoeden dat het opgeven van één span paarden hun nauwelijks minder pijn zou doen dan van beide, en zo verder door de hele lijst van Lady Russells te milde bezuinigingen.

Hoe Annes strengere eisen zouden zijn ontvangen, deed er weinig toe. Die van Lady Russell hadden geen enkel succes: zij waren onverdraaglijk, niet te verdragen. „Wat! Alle levenscomfort weg! Reizen, Londen, bedienden, paarden, tafel – inkrimpingen en beperkingen overall! Niet langer leven met het fatsoen zelfs van een eenvoudige heer! Nee, hij zou Kellynch Hall liever meteen verlaten dan er op zulke vernederende voorwaarden te blijven.”

„Kellynch Hall verlaten.” Die suggestie werd onmiddellijk door meneer Shepherd opgepikt, wiens belang gemoeid was met de werkelijkheid van Sir Walters bezuinigingen en die ervan overtuigd was dat er zonder verandering van verblijf niets zou gebeuren. „Nu het denkbeeld juist uit de hoek komt die het zou moeten voorschrijven,” zei hij, „heb ik geen scrupules om te bekennen dat mijn oordeel geheel aan die kant ligt. Het lijkt hem niet mogelijk dat Sir Walter zijn levensstijl wezenlijk kan veranderen in een huis dat zo’n karakter van gastvrijheid en oude waardigheid moet handhaven. Op een andere plaats kan Sir Walter zelf oordelen; en men zal naar hem opkijken als degene die de levenswijze bepaalt zoals hij zijn huishouden wenst in te richten.”

Sir Walter zou Kellynch Hall verlaten; en na nog maar enkele dagen van twijfel en besluiteloosheid werd de grote vraag waarheen hij zou gaan beslist, en de eerste schets van deze belangrijke verandering uitgewerkt.

Er waren drie mogelijkheden geweest: Londen, Bath of een ander huis op het platteland. Al Annes wensen waren op het laatste gericht. Een klein huis in hun eigen buurt, waar zij nog steeds Lady Russells gezelschap zouden hebben, nog dicht bij Mary zouden blijven en soms nog het genoegen konden smaken van de gazons en bossen van Kellynch, dat was het doel van haar verlangen. Maar Anne onderging het gebruikelijke lot: er werd iets heel anders gekozen dan wat zij wenste. Zij hield niet van Bath en dacht niet dat het haar goed deed; en Bath zou haar thuis worden.

Sir Walter had aanvankelijk meer aan Londen gedacht; maar meneer Shepherd achtte hem daar niet vertrouwd genoeg en was behendig genoeg geweest hem ervan af te brengen en Bath de voorkeur te geven. Het was een veel veiliger plaats voor een heer in zijn omstandigheden: daar kon hij belangrijk zijn tegen betrekkelijk weinig kosten. Twee wezenlijke voordelen van Bath boven Londen hadden natuurlijk al hun gewicht gekregen: de veel handiger afstand van Kellynch – slechts vijftig mijl – en dat Lady Russell er iedere winter enige tijd doorbracht; en tot grote tevredenheid van Lady Russell, wier eerste gedachten bij de voorgenomen verandering al naar Bath waren uitgegaan, lieten Sir Walter en Elizabeth zich overtuigen dat zij daar noch aanzien noch genoeg zouden verliezen.

Lady Russell voelde zich verplicht de bekende wensen van haar lieve Anne te dwarsbomen. Het zou te veel gevraagd zijn van Sir Walter om neer te dalen in een klein huis in zijn eigen buurt. Anne zelf zou de vernederingen daarvan meer hebben gevonden dan zij vooruitzag, en voor Sir Walters gevoelens moesten zij ondraaglijk zijn. Wat Annes afkeer van Bath betreft, beschouwde zij die als een vooroordeel en vergissing die voortkwam, ten eerste, uit het feit dat zij er drie jaar op school had gezeten na de dood van haar moeder; en ten tweede, uit de omstandigheid dat zij de enige winter die zij er later met haarzelf had doorgebracht, niet in de beste stemming was geweest.

Kortom, Lady Russell hield van Bath en was geneigd te denken dat het hun allen goed zou doen; en wat de gezondheid van haar jonge vriendin betrof, door alle warme maanden met haar op Kellynch Lodge door te brengen zou ieder gevaar worden vermeden; en het was inderdaad een verandering die zowel gezondheid als stemming ten goede moest komen. Anne was te weinig van huis geweest, te weinig gezien. Haar stemming was niet hoog. Een grotere kring zou die verbeteren. Zij wilde dat zij meer bekend werd.

Dat een ander huis in dezelfde buurt voor Sir Walter onwenselijk was, werd zeker versterkt door één onderdeel – en een zeer wezenlijk onderdeel – van het plan, dat

gelukkig al in het begin was ingevoegd. Hij zou niet alleen zijn huis verlaten, maar het in handen van anderen zien; een beproeving van standvastigheid die sterkere hoofden dan dat van Sir Walter te zwaar is gebleken. Kellynch Hall zou verhuurd worden. Dit bleef echter een diep geheim, dat niet buiten hun eigen kring mocht worden geademd.

Sir Walter zou de vernedering niet hebben verdragen dat bekend werd dat hij van plan was zijn huis te verhuren. Meneer Shepherd had één keer het woord „adverteren” laten vallen, maar nooit meer durven aanroeren. Sir Walter verafschuwde het denkbeeld dat het op welke wijze ook aangeboden zou worden; hij verbood zelfs de geringste toespeling op een dergelijke bedoeling; en slechts op voorwaarde dat hij spontaan benaderd zou worden door een volstrekt onberispelijke gegadigde, op zijn eigen voorwaarden en als een grote gunst, zou hij er überhaupt aan denken het te verhuren.

Hoe snel komen de redenen om goed te praten wat wij graag willen! Lady Russell had nog een uitstekende reden bij de hand om buitengewoon verheugd te zijn dat Sir Walter en zijn gezin het platteland zouden verlaten. Elizabeth had lately een vriendschap aangeknoopt die zij onderbroken wenste te zien. Die was met de dochter van meneer Shepherd, die na een ongelukkig huwelijk met twee kinderen was teruggekeerd naar het huis van haar vader. Zij was een intelligente jonge vrouw die de kunst verstond om te behagen – althans de kunst om te behagen op Kellynch Hall; en zij had zich zo aanvaardbaar gemaakt bij Miss Elliot dat zij er al meer dan eens had gelogeed, ondanks alles wat Lady Russell, die de vriendschap volstrekt ongepast vond, aan waarschuwing en terughoudendheid had laten blijken.

Lady Russell had inderdaad nauwelijks invloed op Elizabeth en leek haar veeleer lief te hebben omdat zij haar wilde liefhebben dan omdat Elizabeth het verdiende. Zij had van haar nooit meer gekregen dan uiterlijke aandacht, niets dan de plichtplegingen van beleefdheid; nooit was zij erin geslaagd ook maar iets door te zetten tegen haar eerdere neiging. Zij was herhaaldelijk zeer ernstig geweest in haar pogingen om Anne mee te nemen naar Londen, open voor alle onrecht en alle oneer van de egoïstische regelingen die haar buitensloten, en op menige mindere gelegenheid had zij geprobeerd Elizabeth het voordeel te geven van haar eigen betere oordeel en ervaring; maar steeds tevergeefs: Elizabeth ging haar eigen weg; en nooit had zij dat gedaan in sterker tegenstand tot Lady Russell dan in deze keuze van mevrouw Clay; afkerig van het gezelschap van zo'n waardige zuster om haar genegenheid en vertrouwen te schenken aan iemand die voor haar niets had mogen zijn dan het voorwerp van verre beleefdheid.

Vanuit haar positie was mevrouw Clay in de ogen van Lady Russell een zeer ongelijke, en in haar karakter een zeer gevaarlijke metgezellin; en een verhuizing die mevrouw Clay achterliet en Miss Elliot de keuze bracht van geschiktere vertrouwelingen, was daarom een doel van allerhoogste belang.

HOOFDSTUK III.

„Ik neem de vrijheid op te merken, Sir Walter,” zei meneer Shepherd op een ochtend in Kellynch Hall, terwijl hij de krant neerlegde, „dat het ogenblik ons bijzonder gunstig is. Deze vrede zal al onze rijke marineofficieren aan land brengen. Ze zullen allemaal een thuis zoeken. Er kan geen beter moment zijn, Sir Walter, om keus te hebben uit huurders, heel betrouwbare huurders. Menige fraaie fortuin is tijdens de oorlog vergaard. Als er een rijke admiraal op ons pad komt, Sir Walter—”

„Dan mag hij zich gelukkig prijzen, Shepherd,” antwoordde Sir Walter. „Dat is alles wat ik erover zeg. Kellynch Hall zou inderdaad een prijs voor hem zijn; de grootste prijs van al zijn veroveringen, hoe talrijk die ook mogen zijn geweest; nietwaar, Shepherd?”

Meneer Shepherd lachte, zoals hij wist dat van hem verwacht werd bij zoveel geestigheid, en voegde eraan toe:

„Ik neem de vrijheid op te merken, Sir Walter, dat marineheren in zaken heel gemakkelijk zijn om mee om te gaan. Ik heb enig inzicht in hun handelswijze; en ik geef grif toe dat ze zeer royale opvattingen hebben en evenzeer tot gewenste huurders kunnen behoren als welke groep mensen ook die men tegenkomt. Daarom, Sir Walter, zou ik willen voorstellen dat, mocht er door geruchten over uw voornemen iets uitlekken – wat toch mogelijk is, want wij weten hoe moeilijk het is om de handelingen en plannen van de ene helft van de wereld verborgen te houden voor de nieuwsgierigheid van de andere; aanzien brengt zijn tol mee –; ik, John Shepherd, zou elke familieaangelegenheid kunnen verbergen die ik wilde, want niemand zou het de moeite waard vinden mij in de gaten te houden; maar Sir Walter Elliot heeft ogen op zich gericht die moeilijk te ontwijken zijn; en daarom waag ik te voorspellen dat het mij niet erg zou verbazen als, ondanks al onze voorzichtigheid, een gerucht over de ware toedracht toch de ronde doet; en in dat geval, zoals ik al wilde opmerken, zullen er ongetwijfeld aanvragen volgen, en ik zou menen dat juist die van onze welgestelde marinecommandanten bijzonder de aandacht verdienen; en ik bied u aan dat ik binnen twee uur hier kan zijn wanneer u mij nodig hebt, om u de moeite van een antwoord te besparen.”

Sir Walter knikte slechts. Maar kort daarna stond hij op, liep door de kamer en merkte spottend op:

„Er zijn er maar weinig onder de marineheren, neem ik aan, die niet verbaasd zouden staan als zij zichzelf in een huis als dit aantreffen.”

„Ze zouden om zich heen kijken, ongetwijfeld, en hun geluk prijzen,” zei mevrouw Clay – want mevrouw Clay was aanwezig; haar vader had haar meegenomen, omdat niets haar gezondheid zo goed deed als een rit naar Kellynch. „Maar ik ben het volkomen met mijn

vader eens dat een zeeman een heel gewenste huurder zou kunnen zijn. Ik ken het beroep vrij goed; en afgezien van hun vrijgevigheid zijn ze zo netjes en zorgvuldig in alles! Deze kostbare schilderijen van u, Sir Walter, zouden volkomen veilig zijn als u ze achterliet. Alles in en om het huis zou uitstekend verzorgd worden! De tuinen en plantsoenen zouden bijna even keurig blijven als nu. U hoeft niet bang te zijn, juffrouw Elliot, dat uw eigen lieve bloementuinen verwaarloosd zouden worden.”

„Wat dat betreft,” antwoordde Sir Walter koel, „stel dat ik mij liet bewegen het huis te verhuren, dan heb ik nog geenszins besloten welke voorrechten daaraan verbonden zouden zijn. Ik ben niet bijzonder geneigd een huurder tegemoet te komen. Het park zou natuurlijk voor hem openstaan, en weinig marineofficieren, of mannen van welke andere stand ook, zullen zo’n uitgestrektheid gekend hebben; maar welke beperkingen ik zou opleggen aan het gebruik van de luthoven, dat is iets anders. Ik houd niet van het denkbeeld dat mijn plantsoenen altijd toegankelijk zouden zijn; en ik zou juffrouw Elliot aanraden op haar hoede te zijn voor haar bloementuin. Ik ben zeer weinig geneigd een huurder van Kellynch Hall bijzondere gunsten te verlenen, dat verzeker ik u, of hij nu zeeman is of soldaat.”

Na een korte stilte waagde meneer Shepherd te zeggen:

„In al zulke gevallen zijn er vaste gebruiken die alles duidelijk en eenvoudig maken tussen verhuurder en huurder. Uw belang, Sir Walter, is in heel veilige handen. Vertrouw erop dat ik ervoor zorg dat geen huurder meer krijgt dan hem rechtens toekomt. Ik waag te operen dat Sir Walter Elliot niet half zo jaloers op zijn rechten kan zijn als John Shepherd dat voor hem zal zijn.”

Hier nam Anne het woord:

„De marine, die zoveel voor ons heeft gedaan, heeft naar mijn mening minstens evenveel recht als welke andere groep ook op alle gemakken en voorrechten die een huis maar bieden kan. Zeelieden werken hard genoeg voor hun gemak, dat moeten we allemaal toegeven.”

„Heel waar, heel waar. Wat juffrouw Anne zegt, is heel waar,” antwoordde meneer Shepherd, en „O, zeker,” viel zijn dochter bij; maar Sir Walters opmerking kwam er kort daarna op neer:

„Het beroep heeft zijn nut, maar ik zou het jammer vinden een vriend van mij erin te zien.”

„Werkelijk!” klonk het antwoord, met een blik van verbazing.

„Ja; het stuit mij om twee redenen. Ik heb twee sterke bezwaren. Ten eerste omdat het mensen van lage komaf tot ongepaste onderscheiding brengt en hen verheft tot eerbewijzen waar hun vaders en grootvaders nooit van gedroomd hebben; en ten tweede omdat het een man zijn jeugd en kracht verschrikkelijk aantast; een zeeman wordt eerder oud dan wie ook. Ik heb het mijn hele leven waargenomen. In de marine loopt een man meer kans beledigd te worden door de opkomst van iemand wiens vader zijn vader misschien niet eens waardig vond om mee te spreken, en zelf voortijdig een voorwerp van afkeer te worden, dan in enig ander beroep. Vorige lente in de stad was ik in gezelschap van twee mannen die treffende voorbeelden waren van wat ik bedoel: lord St Ives, wiens vader, zoals we allemaal weten, een plattelandsdominee was zonder brood om te eten; ik moest plaatsmaken voor lord St Ives, en een zekere admiraal Baldwin, de meest beklagenswaardige figuur die je je kunt voorstellen; zijn gezicht mahoniebruin, ruw en verweerd in de hoogste graad; allemaal lijnen en rimpels, negen grijze haren aan elke kant en slechts een toefje poeder bovenop. ‘Bij hemel, wie is die oude kerel?’ zei ik tegen een vriend die naast me stond – Sir Basil Morley. ‘Oude kerel!’ riep Sir Basil, ‘dat is admiraal Baldwin. Hoe oud schat je hem?’ ‘Zestig,’ zei ik, ‘of misschien tweeënzestig.’ ‘Veertig,’ antwoordde Sir Basil, ‘veertig, en niet meer.’ Stel je mijn verbazing voor; ik zal admiraal Baldwin niet licht vergeten. Ik heb nooit zo’n treurig voorbeeld gezien van wat een leven op zee kan aanrichten; maar in mindere mate geldt het voor hen allemaal: ze worden afgetobd, blootgesteld aan ieder klimaat en ieder weer, tot ze niet meer toonbaar zijn. Het is jammer dat ze niet meteen een klap op hun hoofd krijgen voordat ze de leeftijd van admiraal Baldwin bereiken.”

„Kom, Sir Walter,” riep mevrouw Clay uit, „dat is wel heel streng. Heb toch een beetje medelijden met die arme mannen. We zijn niet allemaal geboren om knap te zijn. De zee maakt zeker niet mooier; zeelieden worden vroeg oud, dat heb ik ook gezien; ze verliezen spoedig hun jeugdige voorkomen. Maar is het met veel andere beroepen niet hetzelfde, misschien wel met de meeste? Soldaten in actieve dienst zijn er niet beter aan toe; en zelfs in de rustigere beroepen is er een inspanning van de geest, zo niet van het lichaam, die zelden het uiterlijk overlaat aan de natuurlijke werking van de tijd. De advocaat ploetert door, vol zorgen; de arts is dag en nacht op, reist in alle weersomstandigheden; en zelfs de dominee—” zij zweeg even om te bedenken wat voor de dominee zou kunnen gelden – „en zelfs de dominee, weet u, moet besmette kamers binnengaan en zijn gezondheid en uiterlijk blootstellen aan de schade van een giftige dampkring. Eigenlijk ben ik al lang overtuigd dat, hoewel ieder beroep op zijn beurt noodzakelijk en eervol is, alleen zij die geen beroep hoeven uit te oefenen, die op regelmatige wijze op het platteland kunnen leven, hun eigen uren kiezen, hun eigen bezigheden volgen en van hun eigen goederen leven zonder de kwellung om meer na te jagen – alleen zij, zeg ik, kunnen de zegeningen van gezondheid en een goed uiterlijk tot het uiterste behouden; ik ken geen andere groep mannen die niet iets van hun aantrekkelijkheid verliezen zodra ze niet meer helemaal jong zijn.”

Het leek wel of meneer Shepherd, in zijn ijver om Sir Walters welwillendheid te winnen voor een marineofficier als huurder, met vooruitziende blik begiftigd was; want de allereerste aanvraag voor het huis kwam van een admiraal Croft, met wie hij kort daarna in gezelschap raakte toen hij de kwartaalzittingen in Taunton bijwoonde; en inderdaad had hij al een tip over de admiraal gekregen van een correspondent in Londen. Volgens het verslag dat hij haastig naar Kellynch overbracht, was admiraal Croft een geboren Somersetshireman die, na een fraai fortuin te hebben vergaard, zich in zijn eigen graafschap wilde vestigen en naar Taunton was gekomen om enkele geadverteerde huizen in de onmiddellijke omgeving te bekijken, die hem echter niet bevielen; dat hij toevallig – precies zoals hij had voorspeld, merkte meneer Shepherd op, Sir Walters zaken konden geen geheim blijven – toevallig had gehoord van de mogelijkheid dat Kellynch Hall te huur zou staan, en wetend van zijn (meneer Shepherds) band met de eigenaar, zich aan hem had voorgesteld om nadere inlichtingen in te winnen, en tijdens een vrij lang gesprek evenveel verlangen naar de plaats had getoond als een man die haar alleen uit beschrijving kende maar kon voelen; en in zijn openhartige relaas over zichzelf alle bewijzen had gegeven dat hij een hoogst betrouwbare en geschikte huurder zou zijn.

„En wie is admiraal Croft?” vroeg Sir Walter op koude, wantrouwende toon.

Meneer Shepherd verzekerde dat hij uit een familie van heren kwam en noemde een plaats; en Anne voegde er na de korte stilte die volgde aan toe:

„Hij is rear-admiraal van de witte vlag. Hij was bij Trafalgar, en sindsdien in de Oost-Indië; hij heeft daar, geloof ik, enkele jaren gestationeerd gestaan.”

„Dan neem ik aan,” merkte Sir Walter op, „dat zijn gezicht ongeveer even oranje is als de manchetten en kraag van mijn livrei.”

Meneer Shepherd haastte zich hem gerust te stellen dat admiraal Croft een zeer gezonde, hartelijke, goed uitziende man was, een beetje door weer en wind getekend, zeker, maar niet overdreven, en in al zijn opvattingen en gedrag volkomen een heer; niet geneigd om over voorwaarden te knibbelen, wilde slechts een gerieflijk thuis en er zo spoedig mogelijk intrekken; wist dat hij voor zijn gemak moest betalen; wist wat huur een gemeubileerd huis van die standing kon opbrengen; zou niet verbaasd zijn geweest als Sir Walter meer had gevraagd; had naar het landgoed geïnformeerd; zou blij zijn met de benoeming tot jachttopziener, zeker, maar maakte er geen punt van; zei dat hij soms een geweer meenam, maar nooit iets doodde; volkomen een heer.

Meneer Shepherd was welsprekend over de zaak; hij wees op alle omstandigheden van de familie van de admiraal die hem bijzonder gewenst maakten als huurder. Hij was getrouwd en kinderloos; precies de toestand die men wensen kon. Een huis werd nooit goed verzorgd, merkte meneer Shepherd op, zonder een dame; hij wist niet of het